

Fysisk ekonomi

Bilaga till Schillerinstitutets månatliga nyhetsbrev Monitor april 2006

Sluta globalisera! Återindustrialisera!

I spåren av globaliseringen har många fabriker i Sverige redan stängts och när finanskrisen nu går in i sin akuta fas hotas ännu fler. För ett år sedan varnade *Fysisk ekonomi* för att General Motors kris i USA skulle kunna hota även Saab Automobil i Trollhättan och föreslog åtgärder för att rädda denna värdefulla produktionskapacitet. Nu hugger finansbolagens vargflockor in i GM och dess underleverantör Delphi för att plundra tillgångarna utan tanke på att behålla produktionskapaciteten och kompetensen på massor av jättelika arbetsplatser. I finanssystemets slutliga sammanbrottsfas har man släppt alla hämningar i sin strävan att öka värdet på de insatta medlen. Pensionsfonder och privata sparfonder satsar nu jättesummor på dessa plundrare som ökar sina värden kortsiktigt genom att slå sönder fungerande produktiva företag. I USA kallas de "buyout"-fonder, i Sverige riskkapitalbolag, i Tyskland hedgefonder och gräshoppor.

En sådan flock vargar kan nu gå till attack mot även de allra största företagen och köpa ut dem. De använder ägarmakten för att stycka och slimma företagen för att framkalla en ökad vinst, så att företagen kan säljas med stor förtjänst efter några få år. Ännu mer kortsiktigt tar vargarna över företag med stort kapitalflöde och små skulder, som kan ta upp stora lån. Dessa lånade pengar investeras inte i verksamheten utan delas ut till de nya aktieägarna, som därigenom får tillbaka sina pengar med råge och därefter dumpar företaget att klara sig bäst det kan med den nya skuldbördan.

Detta är ett system som inte har någon som helst samhällsnytta eller moralisk försvarbarhet. Det är, och det måste sägas, ett fascistiskt system eftersom det sätter värdepapper före människorna och deras försörjning. Om inget görs kommer denna bubbla att stoppas först när det inte finns fler företag att plundra och löntagare att avskeda.

Därför måste dessa marodörer begränsas med lagar och andra åtgärder från regeringar och parlament.

Geniföretaget Bahco

Eftersom globaliseringstrenden i alla fall måste vändas är Bahco platsen att börja på. Det är företaget i Enköping där det svenska uppfinnargeniet J.P. Johansson tog fram först rörtången 1888 och sedan skiftnyckeln 1891, några av de mest spridda uppfinningarna i svensk historia. När J.P. Johansson nästan 90 år gammal gick ur tiden 1943 hade han registrerat 118 patent.

Företaget togs 1991 över av Sandvik AB, som 1999 sålde det tillsammans med sin sågbladdivision till det amerikanska verktygsföretaget Snap-on Inc. Den 16 februari i år beslutade bolagsstyrelsen att tillverkningen av verktyg, som även inkluderar märket Lindströms tänger, skall flyttas från Enköping till Spanien, där företaget äger fabriker med lediga lokaler och billigare arbetskraft. 275 yrkesarbeten skall avvecklas från och med hösten 2006 till slutet av 2007.

Bahco ägs alltså inte av ett riskkapitalbolag, utan av ett avancerat teknikföretag precis som Sandvik, men det gör exemplet ännu tydligare eftersom beslutet följer det senaste modet bland ekonomer att möta konkurrensen med hjälp av utflyttning av fullt lönsam tillverkning till länder med lägre löner.

Ekonomer som ej förstår ekonomi

Den som inte bryr sig om utflyttningen av Bahco-fabriken i Enköping förstår inte fysisk ekonomi. Tillverkning av verktyg är inte, som många av dagens ekonomer tror, jämförbar med tillverkning av konsumtionsvaror eller annan omsättning av pengar i t.ex. konsumtion.

Verktygstillverkning är själva kärnan i ekonomin.

Varje arbetare som får ett bättre verktyg i händerna kan utföra arbetet med bättre produktivitet. Verktyget går inte sönder lika lätt och arbetsprocessen behöver inte avbrytas så ofta för att verktygen måste skärpas eller bytas ut. Varje produkt som tillverkas med det bättre verktyget bär med sig denna bättre prestanda och kvalitet vidare i det ekonomiska nätverket. Ett verktyg eller en verktygsmaskin höjer därmed produktiviteten i flera led, i motsats till en konsumtionsvara. Varje verktyg som tillverkas ger därför flerdubbel vinst.

Verktygen och verktygsmaskinerna bär nya idéer, forskning och utveckling in i nationalekonomin. J.P. Johanssons skiftnyckel och rörtång är det bästa pedagogiska exemplet på det. Deras idéer bärs fortfarande i dag in i varje verkstad och rörmokeri i världen.

Om en forskare lär sig behärska en ny fysikalisk princip, blir hans experimentutrustning förebild för den maskin eller det verktyg, som för ut upptäckten i produktionen och med varorna ut i samhället. Utan verktygsmaskiner och ingenjörer, som utvecklar maskiner och produktionsmetoder, blir det inget av forskningen. Utan en sådan verktygsmaskinkapacitet är Sverige ett u-land.

Produktionens geometri

Följer man idéernas och forskningens väg in i produktionen och samhället, framträder tydligt den okända värld som utflyttningstokiga ekonomer inte vet något om.

Runt varje företag finns ett nätverk av underleverantörer. Ekonomerna ser deras leveranser ungefär som leksaksklossar med ett pris på. Men de är mycket mer än byggklossar för produktionen. Med varorna följer idéer som förbättrar produktionen. Det bildar en hel "geometri" av kunskaper, där de många underleverantörerna kan sitta på specialistkunskaper, som aldrig kan samlas i varje enskilt företag. Det innebär att produktivetsförbättringen inte alltid kommer inifrån verktygsföretaget. En ny kompetens, var som helst i produktions "geometri", kan vara orsak till den produktivetsförbättring som är avgörande för konkurrensförmågan.

Bara en entreprenör eller yrkesarbetare, som på nära håll sett idéernas väg in i produktionen, kan tolka och använda sig av dessa förskjutningar i geometrin, som är avgörande för företagens överlevnad. Den nya idén förändrar nämligen alla prisrelationer i hela geometrin, så att ekonomerna, som alltid arbetar med gamla prisrelationer, får alla kalkyler fel.

Produktionens geometri fungerar ungefär som ett komplicerat kraftledningsnät, där en ny idé motsvarar införandet av en ny spänningskälla någonstans i nätet. Då förändras blixtnsnabbt alla spänningsnivåer i nätet. Denna typ av naturvetenskapliga fenomen, som följer det som Riemann döpte till Dirichlets princip, kan jämföras med hur ekonomin fungerar, och det var det som Lyndon LaRouche gjorde i en artikel i förra numret av *Ny Solidaritet*.

Man kan utsträcka denna produktionens "geometri" till hela det lokalsamhälle som har kunskaper om företaget och positiva attityder till förbättring av produktionen. Detta kallas industritradition och kan ej flyttas utan att hela samhället med bibehållen eller förbättrad levnadsstandard också flyttas.

Utflyttning sänker produktiviteten

Bryter man loss produktionen från ett samhälle och flyttar den till låglöneländer, utan industritradition och avancerade verktygsmaskinleverantörer, kan man uppnå just det som riskkapitalbolagen vill ha. En ny fabrik som kopierar den nyaste tekniken, kan naturligtvis till en början ge hög produktivitet och därtill kommer de låga kostnaderna för lönerna. Det mångdubblar vinstnivån, som mångdubblar företagets värde. Företaget kan säljas just innan problemen börjar synas.

De största problemen uppstår därför att låglönearbetare saknar intresse att förbättra produktionen. De saknar skydds-nät och kan förlora jobbet om de försöker ändra på något. Dessutom förlorar underleverantörerna möjligheter att hålla i gång dialogen med företaget och dess anställda, p.g.a. språkproblem och långa avstånd. Det medför att idétillflödet snabbt går ned och därmed också de ständiga produktivetsförbättringar som är nyckeln till konkurrenskraften. Men när dessa problem börjar synas, har oftast de som gjort utflyttningen redan sålt företaget.

Det som slår igenom är ekonomernas feodala syn på arbetskraften och produktionsprocessen. Fursten tror att det räcker med att bara han och hans närmaste medarbetare tänker och därför håller han resten av arbetskraften i träldom. Idén med nationalstaten (feodalismens besegrare) är att mobilisera tänkare ur hela befolkningen med allmän skola, välfärd, värnplikt, självägande bönder (företagare) och god kultur (ständig kompetenshöjning för personalen).

Globaliseringen sänker den globala produktiviteten. Arbetare i industriländer som är högproduktiva p.g.a. välfärdsstaten, ersätts av mindre produktiva.

De länder som tillfälligt får ta över produktionen är beroende av att de gamla länderna behåller köpkraften – vem skall annars köpa varorna? De nyanställda arbetarna får ökad lön, men lönerna, arbetsgivaravgifterna och skatterna är så låga att inkomsterna för det nya landet inte räcker för att bygga en allmänt förbättrad levnadsstandard. Fattigdomen för de breda folklagen konserveras. Resultatet av denna globalisering är att depressionen förvärras eftersom världens totala köpkraft och produktivitet går ned.

I Bahcos fall handlar det om en flytt till Spanien, som inte är det värsta låglönelandet, men beslutet leder ändå till samma globaliseringsproblematik.

Kraftfulla åtgärder

I förlängningen måste hela Sverige avindustrialiseras, om de enorma fonder som riskkapitalisterna förfogar över skall ge avkastning genom avskedanden och utflyttningar. Bahco kanske kan räddas kortsiktigt med en omskolning av ekonomerna i företagsledningen. Men långsiktigt krävs det mycket kraftfulla åtgärder. Det är lika bra att ta striden nu.

Den desperata jakten på kortsiktiga finansiella vinster i finanskrisens slutskede, genom spekulation på råvaror och enorma ryck i valutaflödena, kan bara hejdas med ett internationellt fördrag om ett Nytt Bretton Woods med fasta växelkurser och valutareglering.

Det betyder att staten måste ta på sig uppgiften att skydda den avancerade produktionskapaciteten. Staten måste ordna kapitalförsörjning för personal och andra intressenter, som vill ta över nedläggnings- eller utflyttningshotad produktion. I motsats till riskkapitalbolagen bör långsiktigt inriktade ägare prioriteras genom krav på yrkeskompetens eller att uppfinnare får behålla kontrollen över verksamheten. Det behövs åtminstone en statlig industribank inriktad på att stödja sådana räddningsaktioner och industrialisering av nya patent.

Ett speciellt stöd i form av t.ex. några års skattebefrielse och finansiering bör utgå till produktion baserad på ett eget utvecklat patent. Patent, som företag äger men ej utnyttjar inom två år, bör överföras till de anställda som gjort uppfinningen. Likaså bör strategisk industri, som verktygsmaskinindustri och sista företaget i en hel bransch, skyddas genom att staten ges expropriationsrätt för nyckelutrustning, maskiner och lokaler, som hotas av utflyttning/nedläggning, om det finns långsiktigt intresserade ägare som vill ta över.

I räddningspaket för företag brukar staten hjälpa till med infrastruktursatsningar, men det som behövs nu är en statligt finansierad utbyggnad av tekniskt banbrytande ny infrastruktur så att produktionskapaciteten på nedläggningshotade fabriker stora som Saab i Trollhättan tas i fullt bruk.

Staten bör öka sin investeringstakt för att så småningom komma upp i 400 miljarder kr per år, så att en fördubbling av antalet industrianställda blir möjlig. Det motsvarar investeringstakten på 1960-talet. För att klara det i dag krävs, att staten bryter med budgettaken och börjar låna till en speciell kapitalbudget för statens infrastrukturinvesteringar, skild från driftsbudgeten som på finansminister Gunnar Strängs tid.

Då kom finansieringen från AP-fonderna och från banker och försäkringsbolag som genom reglering var ålagda att styra existerande kapital till produktiva investeringar. För att trygga finansieringen i dag måste Riksbanken återges uppdraget att styra och garantera kreditförsörjningen till en sådan produktiv inriktad expansion av ekonomin.

Om det går att rädda Bahco och annan utflyttnings- eller nedläggningshotad industri, vet man inte i dag. Vad man däremot vet, är att man måste börja ställa kraven på denna typ av kraftfulla åtgärder.

Men mest av allt krävs en konfrontation med alla okunniga ekonomer och politiker, som inte förstår sig på produktion och i stället räknar konsumtion och spekulation, som den största och därför viktigaste verksamheten i ekonomin. Sådan dumhet, okunskap och girighet skall inte få förstöra framtiden för de unga som behöver kunna bygga en bättre värld. Förståelsen för produktionens betydelse och villkor ger den moraliska rätten att försvara maskinerna och kunnandet för att fortsätta tillverka verktyg i bl.a. Enköping.